

Forskrift om miljøvern og sikkerhet i Antarktis

Dato	FOR-2013-04-26-412
Departement	Klima- og miljødepartementet
Publisert	I 2013 hefte 6
Ikrafttredelse	26.04.2013
Sist endret	FOR-2013-12-19-1757 fra 01.01.2014
Endrer	FOR-1995-05-05-408
Gjelder for	Antarktis
Hjemmel	LOV-1930-02-27-3-§7
Kunngjort	26.04.2013 kl. 15.10
Rettet	01.05.2014 (Kommentarer)
Korttittel	Forskrift om miljøvern og sikkerhet i Antarktis

Kapitteleversikt:

- Kapittel 1. Innledende bestemmelser (§§ 1 - 4)
  - Kapittel 2. Alminnelige bestemmelser (§§ 5 - 8)
  - Kapittel 3. Krav til aktivitet i Antarktis (§§ 9 - 15)
  - Kapittel 4. Foreløpig og fullstendig konsekvensvurdering (§§ 16 - 17)
  - Kapittel 5. Vern av flora og fauna (§§ 18 - 19)
  - Kapittel 6. Håndtering av forurensning og avfall (§§ 20 - 25)
  - Kapittel 7. Ansvar ved akutt forurensning (§§ 26 - 32)
  - Kapittel 8. Spesielle verneområder og forvaltningsområder (§§ 33 - 35)
  - Kapittel 9. Særskilte bestemmelser (§§ 36 - 41)
- Kommentarer til forskrift om miljøvern og sikkerhet i Antarktis

---

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 26. april 2013 med hjemmel i lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. (bilandsloven) § 7. Fremmet av Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet).

Endringer: Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757.

Rettelser: 01.05.2014 (Kommentarer).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Forskriftens formål er å verne miljøet i Antarktis og dets avhengige og tilknyttede økosystemer, bevare Antarktis' egenverdi, herunder villmarkskarakter og estetiske verdier, og å opprettholde områdets verdi for vitenskapelig forskning. Forskriften har også som formål at all aktivitet i Antarktis som omfattes av forskriften skal

gjennomføres på en sikker og selvforsynt måte. Disse hensyn skal være grunnleggende i planlegging og gjennomføring av all aktivitet i Antarktis.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for hele Antarktis for;

- a) norske statsborgere
- b) norske juridiske personer
- c) norske skip og luftfartøy
- d) utlendinger bosatt i Norge
- e) utlendinger som deltar i eller er ansvarlig for aktivitet i Antarktis som er organisert i Norge eller som utgår fra Norge direkte til Antarktis.

Forskriften gjelder dessuten i Dronning Maud Land og på Peter I's øy for enhver som oppholder seg der eller er ansvarlig for aktivitet der, jf. § 9.

Forskriften gjelder likevel ikke for de som oppholder seg i Antarktis som del av en aktivitet godkjent av en annen stat som har tilsvarende bestemmelser og er tilsluttet Miljøprotokollen til Antarktistraktaten, eller som er ansvarlig for organiseringen av en slik aktivitet.

Forskriften gjelder ikke for fiskeriaktivitet eller for fartøy i seilas på det åpne hav.

§ 3. Definisjoner

I denne forskrift forstås med

- a) *Antarktis*: området syd for 60° sydlig bredde.
- b) *aktivitet*: enhver form for virksomhet som finner sted i Antarktis, herunder turisme og forskning, med unntak av fiskeriaktivitet eller fartøy i seilas på det åpne hav jf. § 2.
- c) *ansvarlig for aktiviteten, aktivitetsansvarlig e.l.*: enhver statlig eller ikke-statlig juridisk eller fysisk person som organiserer aktivitet som skal gjennomføres i Antarktis. Som aktivitetsansvarlig regnes ikke fysiske personer som er ansatt, er leverandør eller underleverandør, agent eller som på annen måte yter tjenester for en fysisk eller juridisk person, som er statlig eller ikke-statlig, og som organiserer aktivitet som skal gjennomføres i Antarktis. Som aktivitetsansvarlig regnes heller ikke juridiske personer som er leverandør eller underleverandør av aktivitet som organiseres på vegne av en statlig aktivitetsansvarlig.
- d) *nødsituasjon*: situasjon med akutt fare for en persons liv eller helse eller for betydelig materiell skade.
- e) *akutt forurensning*: enhver hendelse som har hatt som resultat eller som innebærer en overhengende fare for betydelig og skadelig innvirkning på miljøet i Antarktis.
- f) *mottiltak*: rimelige tiltak som treffes etter at det er oppstått akutt forurensning og som har som mål å hindre, redusere eller begrense virkningen av den akutte forurensningen. Mottiltak omfatter fastsetting av omfanget og virkningen av den akutte forurensningen og kan omfatte opprydning.
- g) *skip*: et fartøy av en hvilken som helst art som opererer i et marint miljø.
- h) *SDR*: spesielle trekkrettigheter, verdienhet fastsatt av Det internasjonale valutafond.

§ 4. Forholdet til andre staters myndighetsutøvelse

Strafferettslig forfølgning for brudd på denne forskrift kan bare finne sted etter samtykke fra Utenriksdepartementet i tilfeller hvor;

- a) handlingen er begått av en person som ikke er norsk statsborger eller bosatt i Norge, eller
- b) handlingen er begått utenfor Dronning Maud Land eller Peter I's øy.

Kapittel 2. Alminnelige bestemmelser

§ 5. Generelt om aktivitet i Antarktis

Aktiviteter i Antarktis skal planlegges og gjennomføres slik at virkninger på miljøet i Antarktis og avhengige og tilknyttede økosystemer blir minst mulig, og områdets verdi for forskning bevares. Det skal herunder unngås at aktiviteter medfører:

- a) virkning på klima eller værmønster,
- b) virkning på luft- eller vannkvalitet,
- c) endringer i det atmosfæriske, terrestriske, glasiøle, limnisk eller marine miljø,
- d) endringer i utbredelse, forekomst eller produktivitet til arter eller bestander av dyr og planter,
- e) risiko for sårbare eller truede arter eller bestander av slike arter, eller
- f) risiko for skader på områder av biologisk, vitenskapelig, historisk eller estetisk betydning, eller av betydning for villmarkskarakteren,
- g) skade eller annen forringelse av historiske steder og kulturminner.

Aktiviteter i Antarktis skal videre planlegges og gjennomføres på en sikker og selvforsynt måte. Mulig risiko for skade på liv og helse ved aktiviteten skal identifiseres og i så stor grad som mulig reduseres.

§ 6. Forbud mot utvinning av mineralressurser

Enhver aktivitet med tilknytning til mineralressurser med unntak av forskning er forbudt.

Norsk Polarinstitut avgjør i det enkelte tilfelle hva som er forskning.

§ 7. Inspeksjoner

Observatører oppnevnt av konsultative parter og konsultative møter under Antarktistraktaten skal ha full adgang til alle deler av stasjoner, installasjoner, utstyr, skip og fly som etter Antarktistraktaten er åpne for inspeksjon.

§ 8. Nødssituasjoner

Bestemmelsene i denne forskrift gjelder ikke nødssituasjoner.

De tiltak som er iverksatt i en nødssituasjon skal snarest meldes til Norsk Polarinstitut.

Kapittel 3. Krav til aktivitet i Antarktis

§ 9. Meldeplikt for aktivitet i Antarktis

Den som organiserer enhver form for aktivitet i Antarktis skal gi melding til Norsk Polarinstitut senest 1 år før aktiviteten planlegges igangsatt. Det samme gjelder planer om enhver ikke tidligere meldt endring i aktivitet. Norsk Polarinstitut kan i det enkelte tilfelle godta en kortere frist, jf. § 36.

Meldingen skal inneholde opplysninger om hvem som er ansvarlig for aktiviteten, aktivitetens omfang, herunder en foreløpig konsekvensvurdering, jf. § 16, og hvilken teknologi og tiltak som vil bli benyttet for å begrense eventuelle skadelige virkninger. Meldingen skal også inneholde opplysninger om hvordan kravet til forsikring eller likeverdig garanti i medhold av § 12 skal være oppfylt før aktiviteten igangsettes.

Beredskapsplaner i henhold til § 10 og § 11 skal legges ved meldingen.

Norsk Polarinstitut kan gi nærmere retningslinjer om hvilke opplysninger og vurderinger en melding skal inneholde.

Dersom Norsk Polarinstitutt ikke fatter vedtak på bakgrunn av meldingen senest innen to måneder før aktiviteten er planlagt igangsatt, kan aktiviteten gjennomføres i samsvar med det som er beskrevet i meldingen.

§ 10. *Krav om beredskap for akutt forurensning*

Den ansvarlige for aktiviteten skal treffe forebyggende tiltak for å redusere risikoen for akutt forurensning og potensiell miljøskade forårsaket av slik akutt forurensning dersom den skulle oppstå.

Før aktiviteten igangsettes skal den ansvarlige ha nødvendig utstyr og kompetanse samt beredskapsplaner som er nødvendige for å kunne håndtere akutt forurensning i Antarktis. Beredskapsplanene skal bl.a. inneholde:

- a) rutiner for varsling av akutt forurensning
- b) rutiner for å vurdere omfanget av akutt forurensning og planer for mottiltak
- c) oversikt over tilgjengelige ressurser og hvordan disse kan mobiliseres
- d) rutiner for dokumentasjon og opplæring.

Beredskapsplanene skal fremlegges samtidig med melding etter § 9.

Norsk Polarinstitutt kan stille nærmere krav til beredskapsplaner.

§ 11. *Krav om beredskap for å ivareta sikkerhet for liv og helse*

Den ansvarlige for aktiviteten skal treffe tiltak for å redusere for skade på liv og helse for den som deltar i aktiviteten.

Den ansvarlige for aktiviteten skal før aktiviteten igangsettes ha tilstrekkelige beredskapsplaner og -ordninger for å ivareta sikkerheten for liv og helse, søk og redning, samt medisinsk behandling og evakuering.

Der slike planer forutsetter støtte fra andre operatører eller nasjonale forskningsprogrammer skal det før aktiviteten igangsettes fremlegges inngåtte avtaler om slik støtte.

Beredskapsplanene skal fremlegges samtidig med melding etter § 9. Norsk Polarinstitutt kan stille nærmere krav til beredskapsplaner.

§ 12. *Krav om forsikring*

Den ansvarlige for aktiviteten skal før aktiviteten igangsettes ha forsikring eller stille likeverdig garanti for det økonomiske ansvar som kan oppstå etter reglene i kapittel 7 om ansvar ved akutt forurensning.

Den ansvarlige for aktiviteten skal videre ha tilstrekkelig forsikring eller stille likeverdig garanti for utgifter av enhver art som påføres offentlig myndighet eller andre i forbindelse med søk, redningsaksjon eller syketransport som må gjennomføres i tilknytning til aktivitet i Antarktis. Forsikring eller garanti etter dette leddet skal dekke slike utgifter uten hensyn til om det er utvist uaktsomhet av den ansvarlige for aktiviteten, personer i hans tjeneste eller turdeltakere.

Norsk Polarinstitutt fastsetter forsikringssummens eller garantiens størrelse etter første og annet ledd. Størrelsen på forsikringen eller garantien etter første ledd kan ikke settes høyere enn det som følger av § 31. Norsk Polarinstitutt kan videre fastsette en frist for når forsikring eller likeverdig garanti skal foreligge før aktiviteten igangsettes.

§ 13. *Pålegg om endringer i, utsettelse av og forbud mot aktivitet*

Norsk Polarinstitutt kan gi pålegg om endringer i aktivitet, utsette aktiviteten eller helt forby den dersom iverksettelse av aktiviteten vil eller kan føre til virkninger på miljøet i Antarktis eller avhengige eller tilknyttede økosystemer eller sikkerheten for liv og helse som er i strid med forskriftens formål, bestemmelsene i denne forskrift eller bestemmelser gitt i medhold av forskriften, eller internasjonale vedtak, anbefalinger og rekommandasjoner som er besluttet av partene i antarktistraktatsystemet. Det samme gjelder ved melding om endring i aktivitet.

Norsk Polarinstitutt kan kreve aktivitet eller endring i aktivitet utsatt dersom det er nødvendig for å sikre at en konsekvensvurdering blir gjennomført i samsvar med regler som Norge har sluttet seg til ved mellomstatlig overenskomst, jf. § 16 og § 17.

Dersom igangsatt aktivitet viser seg å medføre uforutsette virkninger på miljøet i Antarktis eller avhengige og tilknyttede økosystemer, kan Norsk Polarinstitutt kreve endringer i aktiviteten, utsette aktiviteten eller helt forby den dersom det er nødvendig for å motvirke eller begrense de uforutsette virkningene.

§ 14. *Overvåkning og tiltak ved uforutsette virkninger*

Den ansvarlige for aktivitet som er underlagt krav om fullstendig konsekvensvurdering i henhold til § 17 plikter å gjennomføre regelmessig og effektiv overvåkning av miljøet for å:

- a) vurdere virkninger av pågående aktivitet, herunder verifisering av forutsette virkninger, og
- b) legge forholdene til rette for tidlig oppdagelse av mulige uforutsette virkninger.

Dersom det under enhver aktivitet avdekkes uforutsette virkninger for miljøet plikter den ansvarlige for aktiviteten uten opphold å varsle Norsk Polarinstitutt, og foreta endringer i aktivitetene som er nødvendig for å motvirke skadene.

§ 15. *Rapporteringsplikt*

Den ansvarlige for aktiviteten plikter å utarbeide rapporter om aktivitet og bruk av tillatelser gitt i medhold av denne forskrift, herunder en sluttrapport ved endt aktivitet. Norsk Polarinstitutt kan gi nærmere retningslinjer om rapporteringsplikten.

Kapittel 4. Foreløpig og fullstendig konsekvensvurdering

§ 16. *Foreløpig konsekvensvurdering*

Enhver som ønsker å starte opp planlagt aktivitet i Antarktis skal utarbeide en foreløpig konsekvensvurdering, med mindre en fullstendig konsekvensvurdering blir igangsatt etter § 17.

En foreløpig konsekvensvurdering skal inneholde;

- a) en beskrivelse av den omsøkte aktiviteten, herunder hvor aktiviteten skal foregå, aktivitetens formål, varighet, intensitet, bruk av transportmidler, oppryddingsplaner og eventuelle virkninger på miljøet, samt
- b) en vurdering av alternativer til den omsøkte aktiviteten og eventuelle virkninger slik aktivitet kan ha, herunder vurdering av den samlede virkning på bakgrunn av eksisterende og kjente planlagte aktiviteter.

§ 17. *Fullstendig konsekvensvurdering*

Dersom en foreløpig konsekvensvurdering viser, eller dersom Norsk Polarinstitutt fastslår at en meldt aktivitet sannsynligvis vil ha mer enn en ubetydelig eller kortvarig virkning på miljøet, skal den ansvarlige for aktiviteten utarbeide en fullstendig konsekvensvurdering. Konsekvensvurderingen skal ha en form som gjør den egnet for offentlig behandling.

En fullstendig konsekvensvurdering skal inneholde:

- a) en beskrivelse av den meldte aktiviteten, herunder aktivitetens formål, plassering, varighet og intensitet, og eventuelle alternativer til aktiviteten, herunder alternativet å avbryte arbeidet, og konsekvenser av slike alternativer,
- b) en beskrivelse av miljøets referansetilstand i utgangspunktet som de forutsette endringene skal sammenlignes med, og en prognose over miljøets fremtidige referansetilstand dersom den meldte aktiviteten ikke gjennomføres,
- c) en beskrivelse av de metoder og data som er benyttet for å forutsi virkningene av den meldte aktiviteten,
- d) anslag av art, grad, varighet og intensitet av de sannsynlige direkte virkninger av den meldte aktiviteten,
- e) vurdering av mulige indirekte eller sekundære virkninger av den meldte aktiviteten,
- f) vurdering av den samlede virkning på miljøet, herunder virkningen på de enkelte arter og økosystemet på kort og lang sikt, av den meldte aktiviteten på bakgrunn av eksisterende aktiviteter og andre kjente planlagte aktiviteter,
- g) beskrivelse av tiltak, herunder overvåkingsprogrammer, som kan treffes for å begrense eller dempe effektene av den meldte aktiviteten og oppdage uforutsette virkninger, og som kunne sørge for tidlig varsling av eventuelle skadevirkninger av aktiviteten i tillegg til å håndtere ulykker på en rask og effektiv måte,
- h) beskrivelse av uunngåelig virkning av den meldte aktiviteten,
- i) vurdering av virkningen av den meldte aktiviteten for gjennomføringen av vitenskapelig forskning og andre eksisterende bruksområder og verdier,
- j) en beskrivelse av kunnskapshull og usikkerhet knyttet til innsamling av den informasjon som er påkrevd i henhold til denne paragraf,
- k) et populært beskrivende sammendrag av den informasjon som er gitt i henhold til denne paragraf, og
- l) navn og adresse til den person eller organisasjon som har utført den fullstendige vurdering av miljøkonsekvensene.

Kapittel 5. Vern av flora og fauna

§ 18. *Vern av naturlig forekommende flora og fauna*

Innsamling eller skadelig påvirkning av flora og fauna, herunder skadelig ferdsl, i Antarktis er forbudt.

Norsk Polarinstitutt kan gi tillatelse til innsamling eller fangst i samsvar med regler Norge har sluttet seg til ved mellomfolkelig overenskomst.

§ 19. *Innførsel av plante- og dyrearter og mikroorganismer*

Innførsel av plante- eller dyrearter kan bare foretas i henhold til tillatelse gitt av Norsk Polarinstitutt etter regler Norge har sluttet seg til ved mellomfolkelig overenskomst. Innførsel av hunder er forbudt.

Import av matvarer omfattes ikke av første ledd, så lenge importen skjer under betryggende kontroll.

Norsk Polarinstitutt kan gi nærmere retningslinjer for å hindre utilsiktet innførsel av mikroorganismer som ikke forekommer i den naturlige flora og fauna.

Norsk Polarinstitutt kan pålegge den som uten tillatelse har innført planter eller dyr å fjerne disse artene og ethvert spor etter dem, med mindre det vil medføre større skadevirkning på miljøet å fjerne dem enn å la dem bli værende. Dersom pålegget ikke etterkommes, kan Norsk Polarinstitutt kreve utgiftene for opprydding dekket av den ansvarlige for aktiviteten.

Kapittel 6. Håndtering av forurensning og avfall

§ 20. *Virkeområde*

Dette kapittelet gjelder med de begrensninger som følger av § 2 for enhver aktivitet som ikke er drevet fra skip.

§ 21. Fjerning av avfall fra Antarktis

Det er forbudt å etterlate avfall i Antarktis.

Forbudet gjelder ikke dersom avfallet kan brennes i forbrenningsovn, uten miljøskadelige utslipp. Norsk Polarinstitutt kan gi nærmere retningslinjer for slik burning.

§ 22. Forbud mot utslipp av miljøskadelige stoffer og produkter

Det er forbudt å slippe ut stoffer eller produkter som kan skade miljøet i Antarktis.

§ 23. Lagring av avfall

Alt avfall som senere skal fjernes, forbrennes eller disponeres på annen måte i Antarktis, jf. § 21, skal lagres på en slik måte at spredning eller utslipp til miljøet forhindres.

§ 24. Opprensning på avfallsplasser og byggeplasser

Tidligere og nåværende avfallsplasser og forlatte byggeplasser skal renses opp av vedkommende som produserte avfallet og brukeren av plassen. Det skal gis varsel til Norsk Polarinstitutt før opprensning igangsettes. Norsk Polarinstitutt kan gi dispensasjon dersom det vil medføre større skadevirkning på miljøet å fjerne avfallet enn å la det bli værende.

Norsk Polarinstitutt kan pålegge den ansvarlige for aktiviteten å renske opp innen en angitt frist. Dersom pålegget ikke etterkommes, kan Norsk Polarinstitutt sørge for opprensning, og kreve utgiftene dekket av den ansvarlige for aktiviteten.

Norsk Polarinstitutt kan kreve at det stilles sikkerhet til dekning av opprenskingsutgiftene. Slik sikkerhet kan kreves på ethvert tidspunkt.

§ 25. Kontroll og journalføring av avfallshåndtering

For enhver aktivitet kan det pålegges å håndtere og journalføre avfall i samsvar med et klassifikasjonssystem utarbeidet av Norsk Polarinstitutt.

For enhver aktivitet i Antarktis skal det være en ansvarlig for avfallshåndteringen. Den ansvarlige kan gjennomgå opplæring som er godkjent av Norsk Polarinstitutt.

Kapittel 7. Ansvar ved akutt forurensning

§ 26. Mottiltak

Den ansvarlige for aktiviteten skal uten unødig opphold treffe effektive mottiltak etter at akutt forurensning er oppstått som følge av aktivitet som den ansvarlige svarer for.

Den ansvarlige for aktiviteten skal uten unødig opphold varsle Norsk Polarinstitutt når akutt forurensning er oppstått. Det samme gjelder i rimelig utstrekning for enhver som får kunnskap om at akutt forurensning er oppstått. Norsk Polarinstitutt skal deretter varsle traktatparter og andre berørte parter.

Dersom mottiltak ikke blir truffet i henhold til første ledd, og den akutte forurensningen er av en slik art at det er rimelig å treffe umiddelbare mottiltak, kan Norsk Polarinstitutt eller noen Norsk Polarinstitutt bemyndiger treffe mottiltak på den ansvarliges vegne.

§ 27. Ansvar for mottiltak truffet av andre

En aktivitetsansvarlig som ikke treffer mottiltak han er forpliktet til etter § 26 første ledd skal uten hensyn til skyld yte erstatning til den som traff mottiltak på den aktivitetsansvarliges vegne. Erstatningen skal tilsvare kostnadene ved å treffe mottiltak.

§ 28. Ansvar når mottiltak ikke er truffet av noen

Blir mottiltak ikke truffet av den ansvarlige for aktiviteten eller noen annen, skal den ansvarlige yte erstatning som tilsvarer de kostnadene som ville påløpt dersom mottiltak hadde vært truffet.

Norsk Polarinstitutt treffer vedtak om erstatningens størrelse etter en vurdering av hvilke rimelige kostnader som ville påløpt for å fastslå omfanget og effektivt begrense eller unngå konsekvensene av akutt forurensning.

Erstatningen skal betales til Norsk Polarinstitutt, som har ansvar for å videreformidle denne til et fond som administreres av sekretariatet under Antarktistraktaten. Enhver stat eller person kan videre yte frivillige bidrag til fondet.

§ 29. Solidarisk ansvar

Dersom to eller flere som er ansvarlige for aktivitet i fellesskap forårsaker akutt forurensning, er disse solidarisk ansvarlige.

§ 30. Unntak fra ansvar

Den ansvarlige for aktiviteten er ikke ansvarlig etter § 27 eller § 28 første ledd dersom den akutte forurensningen er forårsaket av:

- a) En handling eller unnlatelse som var nødvendig for å beskytte menneskers liv eller sikkerhet
- b) En hendelse som representerer en naturkatastrofe av en ekstraordinær art i Antarktis og som ikke med rimelighet kunne vært forutsett. Dette gjelder bare dersom alle rimelige tiltak er truffet for å redusere risikoen for og potensielle skadevirkninger av den akutte forurensning
- c) En terrorhandling
- d) En krigshandling rettet mot den ansvarliges aktivitet
- e) Et rimelig mottiltak truffet av noen på vegne av Norsk Polarinstitutt for å avhjelpe akutt forurensning.

§ 31. Ansvarsbegrensning

For hendelser som ikke involverer skip, er erstatningsansvaret for den aktivitetsansvarlige etter § 27 eller § 28 første ledd oppad begrenset til 3 millioner SDR i det enkelte tilfellet.

For hendelser som involverer et skip gjelder reglene i sjøloven kapittel 9 så langt de passer der den aktivitetsansvarlige er en av personene som etter sjøloven § 171 kan begrense sitt ansvar etter disse reglene.

For hendelser som involverer et skip der den aktivitetsansvarlige ikke er omfattet av sjøloven kapittel 9, er erstatningsansvaret for den aktivitetsansvarlige etter § 27 og § 28 første ledd oppad begrenset til 1 million SDR for skip med tonnasje opp til 2000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 2000 tonn, forhøyes ansvarsgrensen slik:

- a) for hvert tonn fra 2001 til 30 000 tonn, med 400 SDR
- b) for hvert tonn fra 30 000 til 70 000 tonn, med 300 SDR og

c) for hvert tonn som overstiger 70 000 tonn, med 200 SDR.

Ansvarsgrensene i første og tredje ledd gjelder summen av alle krav mot den enkelte aktivitetsansvarlige som oppstår ved en og samme hendelse.

Retten til begrensning av ansvaret gjelder ikke dersom det godtgjøres at den aktivitetsansvarlige selv har forårsaket den akutte forurensningen forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slik akuttsituasjon sannsynligvis ville oppstå.

§ 32. Søksmål

Norsk Polarinstitutt kan anlegge erstatningssøksmål mot en ikke-statlig aktivitetsansvarlig i henhold til § 27.

I det tilfelle en statlig ansvarlig har pådratt seg ansvar etter § 27 skal erstatningssøksmål behandles etter den fremgangsmåte Kongen bestemmer.

Erstatningssøksmål skal anlegges for domstolen i den stat der den ansvarlige som ikke har truffet mottiltak er stiftet, har sitt hovedkontor eller bosted. Dersom den ansvarlige ikke er stiftet, har sitt hovedkontor eller bosted i en stat som har tilsvarende bestemmelser og er tilsluttet Miljøprotokollen til Antarktistraktaten skal erstatningssøksmål anlegges for Oslo tingrett.

Erstatningssøksmål skal anlegges innen tre år etter at mottiltak ble igangsatt, eller innen tre år etter at Norsk Polarinstitutt fikk eller burde ha fått kjennskap til den ansvarliges identitet. Erstatningssøksmål kan i alle tilfelle ikke anlegges senere enn 15 år etter at mottiltak ble igangsatt.

Kapittel 8. Spesielle verneområder og forvaltningsområder

§ 33. Spesielle verneområder

Områder kan utpekes som spesielle verneområder for å verne særegne miljømessige, vitenskapelige, historiske, estetiske verdier eller dets villmarksskarakter, enhver kombinasjon av slike verdier, eller pågående eller planlagt vitenskapelig forskning.

Den som planlegger opphold i Antarktis har plikt til å gjøre seg kjent med hvilke områder som er utpekt til spesielle verneområder.

For å gå inn i eller engasjere seg i aktivitet innenfor spesielle verneområder kreves det tillatelse utstedt av Norsk Polarinstitutt. Tillatelsen angir vilkår for oppholdet.

Under oppholdet i verneområdet plikter innehaveren av tillatelsen å ha med seg en kopi av tillatelsen.

§ 34. Spesielle forvaltningsområder

Områder der det foregår aktivitet eller der det i fremtiden kan komme til å foregå aktivitet kan utpekes til spesielle forvaltningsområder for å bistå med planlegging og koordinering av aktiviteter, unngå potensielle konflikter, styrke samarbeid med utenlandsk aktivitet eller begrense de miljømessige konflikter mest mulig.

Den som planlegger opphold i Antarktis har plikt til å gjøre seg kjent med hvilke områder som er utpekt til spesielle forvaltningsområder.

Dersom man skal inn i et spesielt forvaltningsområde må man overholde de regler som Norge har sluttet seg til ved mellomfolkelig overenskomst, herunder regler om adkomst til området, opphold og aktivitet. Opplysningene gis av Norsk Polarinstitutt.

§ 35. Historiske steder og kulturminner

Historiske steder og kulturminner som er registrert i henhold til mellomfolkelig overenskomst som Norge har sluttet seg til, skal ikke skades, fjernes eller ødelegges.

Dersom et historisk sted eller kulturminne er utpekt som spesielt verneområde eller spesielt forvaltningsområde gjelder § 33 eller § 34 i tillegg til første ledd.

Bestemmelsene i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner for så vidt gjelder utførsel, innførsel og tilbakeføring av ulovlig utførte kulturgjenstander § 23a – § 23f, får anvendelse så langt de passer.

Kapittel 9. Særskilte bestemmelser

§ 36. Dispensasjon

Norsk Polarinstitut kan gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift når særlige grunner foreligger og det ikke er i strid med formålet for forskriften.

§ 37. Opplysningsplikt

Norsk Polarinstitut kan gi den ansvarlige for aktiviteten pålegg om å oppgi de opplysninger som er nødvendig for utøvelsen av Norsk Polarinstituts oppgaver etter denne forskrift.

Når særlige grunner tilsier det, kan Norsk Polarinstitut kreve at opplysninger oppgis av enhver som deltar i aktiviteten til den ansvarlige.

§ 38. Tilsyn

Norsk Polarinstitut eller den Norsk Polarinstitut bemyndiger skal føre tilsyn med gjennomføringen av denne forskrift.

Tilsynsmyndigheten skal ha fri adgang til alle installasjoner, transportmidler og områder hvor det foregår aktivitet som omfattes av denne forskrift.

§ 39. Klageadgang

Vedtak fattet av Norsk Polarinstitut kan påklages til Klima- og miljødepartementet etter reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

0 Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757 (i kraft 1 jan 2014).

§ 40. Straffereaksjoner

Den som forsettelig eller uaktsomt overtrer denne forskrift eller forbud eller pålegg gitt i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år eller begge deler.

§ 41. Ikrafttredelse og opphevelse av tidligere forskrift

Forskriften trer i kraft straks. Klima- og miljødepartementet kan gjøre endringer i forskriften.

Fra den tid forskriften trer i kraft oppheves forskrift 5. mai 1995 nr. 408 om vern av miljøet i Antarktis.

0 Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757 (i kraft 1 jan 2014).

Kommentarer til forskrift om miljøvern og sikkerhet i Antarktis

I. Generelle merknader

Antarktis er 12 millioner kvadratkilometer, omtrent 40 ganger større enn Norge. I samsvar med Miljøvernprotokollen undertegnet av Norge i Madrid 1991 og beslutninger truffet på samrådsmøtene under Antarktistraktaten, gir forskriften strenge regler for å verne miljøet og bevare Antarktis villmarkskarakter og estetiske verdier, samt regler om reisendes ansvar for egen sikkerhet. Norsk Polarinstitut (NP) er miljøvernmyndighet i Antarktis.

De som vil dra til Antarktis skal sende en melding til NP innen ett år før planlagt avreise. Meldingen skal blant annet inneholde hvem som skal reise, aktivitetens formål og omfang, planer for opprydding og hvilke virkninger aktiviteten kan ha på miljøet i Antarktis. Den som er ansvarlig for organisering av aktivitet i Antarktis må før avreise stille garantier for utgifter knyttet til redningsoperasjoner samt fremvise beredskapsplaner og forsikring for det økonomiske ansvar som kan oppstå ved miljøskade. Det kan også i det enkelte tilfelle pålegges å stille garanti for opprydding.

Ansvaret for miljøskade er i forskriften kommet til uttrykk ved at den som er ansvarlig for en aktivitet i Antarktis pålegges en plikt til å treffe tiltak for å motvirke akutt miljøskade når dette eller fare for dette har oppstått i sammenheng med aktiviteten. Dersom slike tiltak ikke blir truffet vil vedkommende kunne bli økonomisk ansvarlig.

Flora og fauna i Antarktis er svært sårbar og er fredet, i den forstand at det er forbudt å samle inn, eller på annen måte gjøre skade på planter og dyr. Forskriftene åpner derimot for innsamling og fangst til forskningsformål.

Avfall som ekspedisjonene produserer må bringes ut av Antarktis ved hjemreise. Dette er nødvendig for å bevare Antarktis som verdens største urørte villmarksområde med unike miljøkvaliteter. Egenverdien i et slikt område er høy i dag og vil øke i fremtiden.

Reisende til Antarktis vil i henhold til forskriften ha plikt til å gjøre seg kjent med spesielt verneverdige områder, kulturminner eller historiske steder og å følge de regler som gjelder for det enkelte område.

Forskriften bygger på Protokoll om miljøvern (Miljøprotokollen) og følgende vedlegg:

- vedlegg I: Miljøkonsekvensvurdering
- vedlegg II: Bevaring av flora og fauna
- vedlegg III: Disponering og håndtering av avfall
- vedlegg IV: Bekjempelse av marin forurensning
- vedlegg V: Verneområder i Antarktis
- vedlegg VI: Om ansvar i krisesituasjoner der det er akutt fare for skade på miljøet i Antarktis.

Kommentarene til de ulike bestemmelsene er i stor grad satt i sammenheng med Miljøprotokollens aktuelle artikler og vedlegg da store deler av forskriftens ordlyd bygger på disse.

II. Kommentarer til de enkelte bestemmelsene

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

Til § 1. Formål

Bestemmelsen skal gjenspeile forpliktelsene Norge har påtatt seg ved tilslutning til den overordnede målsettingen i artikkel 2 og 3 i Miljøprotokollen. Begrepet «avhengige og tilknyttede økosystemer» er et uttrykk for at man skal tenke helhetlig miljøvern og se økosystemene i sammenheng når man regulerer aktivitet i Antarktis.

Annet ledd henviser til *Tiltak 4* som ble vedtatt på samrådsmøtet under Antarktistraktaten i 2004 og som pålegger ansvarlige for aktivitet i Antarktis å ha beredskapsplaner- og ordninger for liv og helse, samt forsikring for redning, søk og syketransport. Dette er nedfelt i § 11 og § 12 annet ledd. Forholdene i Antarktis (fraværet av infrastruktur, værforhold m.m.) tilsier at risikoen ved utøvelse av aktivitet må bæres av den som utøver aktiviteten. Henvisningen til at aktiviteten skal være «selvforsynt» er et signal om dette.

Til § 2. Virkeområde

Forskriftens geografiske virkeområde er definert tilsvarende Antarktistraktatens virkeområde. Når «Antarktis» brukes i forskriften betyr det området syd for 60° sydlig bredde.

Bestemmelsen om hvem forskriften skal gjelde for er omfattende på grunn av den spesielle folkerettslige statusen Antarktis har og bygger dels på Miljøprotokollen artikkel 3 og på Antarktistraktaten artikkel VII (5). Forskriften skal gjelde for alle norske borgere osv. Forskriften gjelder også for utlendinger når disse organiserer en aktivitet i Norge eller når aktiviteten utgår direkte fra Norge til Antarktis. Videre gjelder forskriften for alle som oppholder seg i Dronning Maud Land eller på Peter I's øy. Bakgrunnen for det er at det norske suverenitetskravet gir norsk jurisdiksjon i området. Andre kravshaverland har valgt samme modell for virkeområde.

Bestemmelsene i vedlegg IV om marin forurensning tas ikke inn i forskriften fordi det dekkes av allerede eksisterende regelverk gjennom implementering av MARPOL. Det henvises i Miljøprotokollen til at de land som er part i MARPOL skal gjøre disse reglene gjeldende.

For å samordne forskriften med andre stater som er tilsluttet Miljøprotokollen, og som har tilsvarende bestemmelser som den norske forskriften, gjøres det unntak for de som omfattes av disse statenes bestemmelser. Det være seg nordmenn, norske skip og luftfartøyer eller utlendinger. Bestemmelsen er blant annet anvendbar for norske turister på cruise fartøyer med fremmed flagg der turoperatøren eller skipet står for de nødvendige tillatelser i forhold til sine lands myndigheter.

Fjerde ledd inneholder videre et unntak for fiskeriaktivitet. Hvorvidt skipet er konstruert, registrert eller på annen måte tilpasset fiskerivirksomhet kan imidlertid ikke i seg selv være et vilkår for unntak. Det er aktiviteten som er det sentrale. Mange ekspedisjoner til Antarktis skjer dessuten i form av såkalte «blandingstokt» hvor forskning skjer side om side med fiske. I slike tilfeller vil det måtte vurderes konkret om toktet innebærer en overveiende mengde fiskeriaktivitet for at unntaket i fjerde ledd skal komme til anvendelse. Fiske i Antarktis reguleres gjennom Konvensjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis (CCAMLR). Det er en forutsetning at fiskeriaktiviteten drives i tråd med tillatelser i henhold til dette regelverket for at unntaket skal komme til anvendelse.

Fjerde ledd inneholder også et unntak for fartøy i seilas på det åpne hav. Dette skyldes at forskriften kun får anvendelse på skip med en destinasjon i Antarktistraktatområdet. Det mest praktiske unntaket vil gjelde for transportskip.

Til § 3. Definisjoner

Bokstav a) – Henviser til forskriftens virkeområde jf. § 2 og bygger på definisjonen i Antarktistraktaten artikkel VI.

Bokstav b) – Bygger på Miljøprotokollen artikkel 3 og Antarktistraktaten artikkel VII (5).

Bokstav c) – Ordlyden i definisjonen er hentet fra vedlegg VI om ansvar i krisesituasjoner der det er akutt fare for skade på miljøet i Antarktis (ansvarsvedlegget) artikkel 2. Forskriften har anvendelse på to kategorier pliktsubjekter. Foruten de som er ansvarlig for og organiserer en aktivitet omfatter virkeområdet også de som deltar i aktiviteter i Antarktis og de som for øvrig oppholder seg i de norske kravsområdene, uten at de organiserer aktiviteten. Denne andre kategori pliktsubjekter må forholde seg til de alminnelige krav som gjelder generelt for ferdsel i Antarktis, eksempelvis § 5 om å unngå ulike virkninger på miljø, kulturminner m.m. eller § 21 om forbud mot å etterlate avfall i Antarktis. Mest praktisk vil dette gjelde turister som deltar i aktiviteten til en turoperatør. De bestemmelsene som derimot uttrykkelig retter seg mot den «ansvarlige» mv. inneholder mer spesielle krav og omfatter blant annet krav om meldeplikt etter § 9 og ansvarsvedleggsreglene i kapittel 7.

Definisjonen er samtidig ment å tydeliggjøre at ansvaret etter ansvarsvedleggsreglene i kapittel 7 er et operatøransvar, hvilket innebærer at det er den som organiserer aktiviteten som hefter for manglende mottiltak ved akutte forurensning, i motsetning til eksempelvis rederansvaret.

Bokstav d) – Henviser til bestemmelsen i § 8 om unntak fra forskriften i nødssituasjoner.

Bokstav e) – Henviser til situasjoner som faller inn under ansvarsreglene i kapittel 7.

Bokstav f) – Henviser til ansvarsreglene i kapittel 7.

Bokstav g) – Definisjonen er hentet fra ansvarsvedlegget artikkel 9 (5) (a) og omfatter også bl.a. hydrofoilbåter, luftputefartøy, undervannsfartøy, flytende fartøy og faste eller flytende plattformer.

Bokstav h) – Henviser til § 31 om begrensning av ansvar.

Til § 4. Forholdet til andre staters myndighetsutøvelse

Hensynet bak regelen er samordningen med andre stater i Antarktissamarbeidet. Det må antas at UD's samtykke skal innhentes på anmeldelsesstadiet. Bestemmelsen gjelder kun strafferettslig forfølgelse. Eksempelvis vil rettslige skritt som følge av pådratt ansvar etter reglene i kapittel 7 således ikke kreve tilsvarende samtykke.

Kapittel 2. Alminnelige bestemmelser

Til § 5. Generelt om aktivitet i Antarktis

Bestemmelsen er en generell rammebestemmelse som setter en miljømessig norm for aktivitet i Antarktis ved at eventuelle skadevirkninger av slik aktivitet skal begrenses. Bestemmelsen bygger på Miljøprotokollen artikkel 3 nr. 2 (a) og (b) og 3). Generelle standarder vil bl.a. ha betydning ved planlegging og vurdering av en aktivitet. Forskriftsteksten er ikke identisk med artikkel 3 fordi intensjonen har vært å sette strengere vilkår. All virkning på miljøet skal unngås, ikke bare «negativ virkning» eller «vesentlig negativ virkning». I disse tilfellene brukes «virkning» i forskriftsteksten. Dette er i tråd med øvrig norsk miljølovgivning og ble opprinnelig nedfelt i forskrift 5. mai 1995 nr. 408 om vern av miljøet i Antarktis.

Til § 6. Forbud mot utvinning av mineralressurser

Forbudet er absolutt og bygger på avtalen mellom partene til Miljøprotokollen om forbud mot utvinning av mineralressurser de neste 50 år.

Til § 7. Inspeksjoner

Lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. har bestemmelser i § 5 som sikrer observatørene adgang til installasjoner mv. som er åpne for inspeksjon etter traktaten. Bestemmelsen gir departementet (JD) rett til å oppnevne personer som har myndighet til å inspisere stasjoner, anlegg, utstyr skip, fly og annet i de norske biland og andre deler av Antarktis (første ledd). Bestemmelsen går noe lenger enn Antarktistraktaten artikkel VII ved at det ikke gjelder begrensninger for skip og fly. (I artikkel VII er retten knyttet til skip og fly som er i ferd med å bringe i land eller ta ombord last eller personell i Antarktis.) I § 5 annet ledd åpnes det for at slik rett kan gis til observatører utpekt av konvensjonsstat. Siste ledd fastsetter plikt for enhver til å gi observatørene adgang til det de skal inspisere.

Bestemmelsen i bilandsloven gir tilstrekkelig hjemmel for å oppfylle forpliktelsene etter Miljøprotokollen artikkel 14. Forskriftsbestemmelsen her er tatt med av klarhets- og informasjonshensyn.

Til § 8. Nødssituasjoner

Ved nødssituasjoner gjelder, ut fra nødrettsbetraktninger, forskriftens bestemmelser ikke. Nødssituasjon er definert i § 3 bokstav d. De tiltak som settes i gang i nødssituasjoner skal jf. annet ledd straks meldes til NP, som igjen har ansvar for å melde fra til berørte fagmyndigheter og andre traktatparter. Den generelle rapporteringsbestemmelsen i § 15 omfatter ikke nødssituasjoner.

Kapittel 3. Krav til aktivitet i Antarktis

Til § 9. Meldeplikt for aktivitet i Antarktis

For å sikre at norsk aktivitet foregår i tråd med reglene Norge har forpliktet seg til gjennom antarktistraktatsamarbeidet gjelder en meldeplikt overfor NP for enhver aktivitet i Antarktis jf. § 2.

Aktivitet skal planlegges på grunnlag av tilstrekkelig informasjon til å foreta en forhåndsvurdering og bedømmelse av mulige virkninger (jf. art. 3 pkt. 2 (c) i Miljøprotokollen). Norge har gjennom tilslutning til vedlegg I til Miljøprotokollen om miljøkonsekvensvurdering bundet seg til omfattende prosedyrer som bl.a. forutsetter at aktivitet som har mer enn ubetydelig eller kortvarig virkning på miljøet, skal gjøres tilgjengelig for kommentarer fra miljøkomiteen og konsultative møter under traktatsamarbeidet. Dette forutsetter at norske miljøvernmyndigheter får melding om all norsk aktivitet i Antarktis.

Norge er forpliktet til å sørge for å modifisere, utsette eller avlyse aktiviteten hvis den resulterer i eller truer med å resultere i virkninger på miljøet som er uforenlig med miljøprinsippene i artikkel 3 pkt. 4. I henhold til § 10 og § 12 første ledd må den ansvarlige dessuten ha beredskap og forsikring etter ansvarsreglene i kapittel 7. Gjennom Tiltak 4 (2004) gjelder også regler for beredskapsplaner og forsikring relatert til helse og liv, og som er nedfelt i § 11 og § 12 annet ledd.

Meldeplikten gjelder både enhver statlig og ikke statlig aktivitet. Meldeplikten gjelder både planlagt aktivitet, og endringer i pågående aktivitet. Sistnevnte gjelder bare dersom endringen ikke fremgår av tidligere melding.

Aktivitet i Antarktis krever nøye planlegging, og er svært ressurskrevende både logistisk og økonomisk. Det er derfor i den aktivitetsansvarliges interesse at en avklaring med miljøvernmyndighetene skjer i god tid før aktiviteten tenkes igangsatt og for at NP i mer kompliserte tilfeller skal ha tilstrekkelig tid til å innhente tilleggsopplysninger og å gjøre de undersøkelser som er nødvendig for å vurdere en melding. I tillegg vil prosedyrene i forbindelse med behandling av konsekvensvurderinger på Antarktistraktatmøtene kreve at man ved aktiviteter som medfører konsekvenser for miljøet vil ha en lang behandlingstid, jf. merknadene til § 16 og § 17 nedenfor. Fristen for melding er derfor satt til 1 år, med mulighet til å kreve aktiviteten utsatt, jf. § 13 og § 14. Samtidig gis det mulighet for NP i henhold til dispensasjonsbestemmelsen i § 36 i særlige tilfeller å godta en kortere frist når denne ikke har praktisk betydning at overholdes, eksempelvis ved oversiktlige og veldokumenterte ekspedisjonsmeldinger.

I henhold til femte ledd gjelder en frist på senest to måneder før aktiviteten er planlagt igangsatt for NP å fatte vedtak på grunnlag av den innsendte meldingen. Vedtak kan bl.a. omfatte pålegg om å gi opplysninger jf. § 37 eller endring i aktiviteten jf. § 13, men også beskjed om at aktiviteten kan igangsettes i tråd med meldingen. Bestemmelsen skal sikre forutberegnelighet for den som planlegger aktivitet i Antarktis.

Til § 10. Krav om beredskap for akutt forurensning

Bestemmelsen gjennomfører ansvarsvedlegget artikkel 3 og 4. Bestemmelsene som gjennomfører ansvarsvedlegget står i forskriftens kapittel 7. En definisjon av «akutt forurensning» er inntatt i § 3 bokstav d.

Første ledd gjennomfører artikkel 3 (1) i ansvarsvedlegget og oppstiller en plikt til å treffe forebyggende tiltak både mot akutt forurensning og mot miljøskade i det tilfellet akutt forurensning har oppstått. Bestemmelsen er først og fremst å anse som en aktsomhetsnorm og noen nærmere angivelse av hva som menes med forebyggende tiltak er ikke foreslått inntatt i leddet da vi legger til grunn at dette er forhold som vil dekkes gjennom utarbeidelsen av beredskapsplaner, gjennom saksbehandlingen og vilkår i ev. tillatelse. Ansvarsvedlegget artikkel 3 (2) nevner imidlertid enkelte eksempler på hva som menes med forebyggende tiltak: spesialkonstruksjoner eller -utstyr som er inkorporert i utformingen eller konstruksjonen av anlegg og transportmidler, spesialfremgangsmåter som inngår i driften eller vedlikeholdet av anlegg og transportmidler og spesialopplæring av personell.

Annet ledd gjennomfører artikkel 4 (1) og (2). Bestemmelsen inneholder ikke hele opplistingen fra den originale ordlyden i artikkel 4 (2), men omfatter det fagdirektoratene har ansett som mest sentralt. Opplistingen i annet ledd er heller ikke uttømmende. Leddet pålegger også den ansvarlige å sørge for tilstrekkelig utstyr og kompetanse i tillegg til beredskapsplaner. Artikkel 4 (3) er ikke omfattet i bestemmelsen, men gjennomført som en varslingsplikt i forskriften § 26 om mottiltak, se egen kommentar.

Etter tredje ledd skal beredskapsplanene fremlegges for NP samtidig med melding etter § 9. For at beredskapsplikten skal være oppfylt er det også nødvendig at beredskapen iverksettes, øves og fungerer i praksis. Det foreslås derfor en ordning hvor NP gis rett til å kommentere og til å sette nærmere krav til innhold i planene, men uten at dette krever noen positiv godkjenning fra NP.

Kravet til beredskapsplaner innebærer heller ikke nødvendigvis noe nytt for utøvere av aktivitet. Mange har som ledd i sin aktivitet beredskapsplaner allerede, og det vil i mange tilfeller være tilstrekkelig at disse fremlegges sammen med melding.

Fjerde ledd gir NP adgang til i det enkelte tilfelle å bestemme nærmere hva som skal berøres i beredskapsplanene, men bestemmelsen legger også opp til at NP kan utarbeide retningslinjer til brukerne for hvordan beredskapsplaner skal utformes.

Til § 11. Krav om beredskap for å ivareta sikkerhet for liv og helse

Bestemmelsen gjennomfører første strekpunkt i tiltak 4 (2004) om beredskapsplaner for helse og sikkerhet, og som ble vedtatt på ATCM XXVII i Cape Town. Annet strekpunkt i tiltak 4 om forsikringsplikt (2004) er dekket i § 12 annet ledd, men ble opprinnelig fastsatt i antarktisforskriften av 1995.

Bestemmelsen retter seg kun mot helse og sikkerhet, ikke miljø. Krav om beredskapsplaner som dekker miljøskade er nedfelt i § 10.

Annet ledd oppstiller et krav om både «beredskapsplaner og -ordninger», hvilket samsvarer med originalordlyden «contingency plans and (...) arrangements». Dette innebærer at en foruten å dimensjonere for hendelser med virkning for sikkerheten mv. også skal ha konkrete midler til å møte slike situasjoner med. Dette kan eksempelvis være medisinsk utstyr eller logistiske hjelpemidler som livbåt eller helikopter.

Mer praktisk er det at den som planlegger aktivitet i Antarktis benytter eksterne tilbydere av logistikk. Da bestemmer annet ledd at det før aktiviteten igangsettes skal foreligge inngåtte avtaler om søk, redning mv. som sammen med beredskapsplanene skal forelegges NP i forbindelse med meldingsprosessen.

Tredje ledd bestemmer tilsvarende som i § 10 at planene skal fremlegges for NP samtidig som melding etter § 9. Annet punktum fastslår NPs adgang til i det enkelte tilfelle nærmere å bestemme hva som skal berøres i beredskapsplanene samt utarbeide retningslinjer i likhet med § 10 siste ledd.

Til § 12. Krav om forsikring

Bestemmelsen inneholder to parallelle forsikringskrav, hvorav første ledd bygger på artikkel 11 i ansvarsvedlegget, og annet ledd gjennomfører annet strekpunkt i tiltak 4 (2004) om forsikringsplikt.

Første ledd bestemmer at den ansvarlige for aktiviteten må ha en forsikringsordning eller garanti som dekker det ansvar som kan pådras etter reglene i kapittel 7 om ansvar ved akutt forurensning. Garanti kan eksempelvis være deponering av et beløp i bank eller annen tilsvarende finansinstitusjon.

Annet ledd pålegger den aktivitetsansvarlige å sørge for at det foreligger forsikring eller annen likeverdig garanti for å dekke eventuelle redningsutgifter. Dette er en bestemmelse som retter seg mot sikkerheten til deltagere i en aktivitet, og ikke mot miljøet.

I tredje ledd fastslås det at NP bestemmer forsikringssummen. Det er inntatt en presisering om at dette gjelder for både første og annet ledd. Forsikringssummen for ansvar etter kapittel 7 må vurderes i det enkelte tilfelle ut fra en vurdering av aktivitetens skadepotensial. Eksempelvis vil en skiekspedisjon normalt ha et mer begrenset skadepotensial for miljøet i motsetning til et cruisefartøy. Ansvar etter kapittel 7 dreier seg om økonomisk ansvar for mottiltak ved akutt forurensning. Fastsettelsen beror på NPs skjønn, men hvor andre lands praksis og samråd med forsikringsbransjen vil kunne bidra til å finne en adekvat terskel. En øvre grense for det økonomiske ansvaret følger av § 31 om ansvarsbegrensning, hvilket det er henvisning til i annet pkt. Dette innebærer at NP ikke kan kreve en høyere beløpsgrense for forsikringen enn det som følger av § 31.

Størrelsen på forsikring for utgifter i forbindelse med redning, søk og syketransport, jf. annet ledd, må tilsvarende vurderes konkret ut fra ekspedisjonens karakter, men bestemmelsen krever ytterligere presisering. Når det gjelder aktivitet til havs er det slik at forsikring for søk og redning ikke er normalt å utstede i forbindelse med sjøbasert aktivitet ettersom ethvert skip er forpliktet til å yte nødvendig hjelp til enhver som befinner seg i havsnød eller trues av fare til sjøs. Derimot legges det til grunn at dette ikke gjelder søk og redning knyttet til aktivitet som foregår på land (med mindre man på grunn av havsnød har søkt tilflukt ved/på kysten), og at forsikringsplikten etter antarktiskforskriften skal kunne dekke søk og redning som iverksettes i forbindelse med aktivitet på land. Videre omfatter forsikringsplikten utgifter som påføres andre i forbindelse med syketransport, hvilket ikke nødvendigvis henger sammen med havsnød, og som kan utløses både under seilas og i forbindelse med landbasert aktivitet. En persons illebefinnende om bord på et fartøy som ellers ikke er i nød, er et eksempel på dette.

Dette er forhold som NP vil måtte vurdere og som innebærer at det for ulike aktiviteter vil kunne fastsettes svært ulike terskler for forsikringsdekning.

Til § 13. Pålegg om endringer i, utsettelse av og forbud mot aktivitet

Den som melder aktivitet i tråd med § 9 må som hovedregel kunne forvente at eventuelle pålegg fra myndigheten gis før aktiviteten igangsettes, dvs. innenfor 1-årsfristen. NP kan forlange at meldingen og eventuelt konsekvensanalysen er av en slik kvalitet at de gir en tilstrekkelig oversikt over aktiviteten og eventuelle konsekvenser for miljøet.

En aktivitet som kan ha mer enn ubetydelig eller kortvarig effekt skal legges frem for Antarktistraktatmøtet, som i form av vedtak/anbefalinger eller rekommandasjoner kan gi pålegg vedrørende den meldte aktiviteten. NP har hjemmel til å kunne gjennomføre disse påleggene ovenfor den ansvarlige for aktiviteten. Dette omfatter å kunne kreve endringer, utsettelse eller forby aktiviteten.

Regelen om utsettelse i annet ledd er knyttet til nødvendigheten av å sikre en tilstrekkelig konsekvensvurdering og behandling etter regelverket i vedlegg I. Det omfattende regelverket kan føre til at 1-årsfristen ikke er tilstrekkelig. Hjemmelen til utsettelse i første ledd er knyttet til miljømessige virkninger av aktiviteten, og de to bestemmelsene er således ikke overlappende.

I tredje ledd er det hjemmel for å kreve endringer i aktiviteten dersom det oppstår uforutsette virkninger. Slike pålegg er nødvendig dersom den ansvarlige for aktiviteten ikke selv foretar nødvendige endringer, jf. § 14 annet ledd.

Til § 14. Overvåking og tiltak ved uforutsette virkninger

Første ledd gjør tiltakshaveren ansvarlig for å gjennomføre overvåking av eventuelle miljøvirkninger av aktiviteten, jf. artikkel 3 pkt. 2 (d) og (e) i Miljøprotokollen og artikkel 5 i vedlegg I.

I annet ledd er rapporteringsplikten og plikten til å iverksette tiltak knyttet til uforutsette virkninger jf. Miljøprotokollens artikkel 3 pkt. 2 (e). Forutsette virkninger skal være kartlagt og behandlet i forbindelse med miljøkonsekvensvurderinger og tiltak i forbindelse med slike virkninger skal være fastsatt før aktiviteten iverksettes, jf. § 16 og § 17.

Plikten for den ansvarlige for aktiviteten til å iverksette tiltak for å foreta endringer i aktiviteten for å motvirke oppståtte uforutsette miljøvirkninger skal hindre at tid går til spille fra skaden oppdages og til NP har mottatt og behandlet varselet om skaden. Det kreves altså ikke noen tillatelse for å foreta en slik endring, men det forutsettes at endringen ikke medfører brudd på andre bestemmelser. Polarinstituttet kan i henhold til forskriftens § 13 tredje ledd kreve endringer i aktiviteten hvis uforutsette virkninger oppdages.

Til § 15. Rapporteringsplikt

Sluttrapporter skal gis i etterkant av alle meldte aktiviteter og bruk av tillatelser gitt i medhold av forskriften. I rapporten bør særlig innsamling av naturlig forekommende pattedyr, fugler eller planter og avfallshåndtering og journalføring vies oppmerksomhet.

Norge er forpliktet til å rapportere om ulike aktiviteter, bruk av tillatelser og tiltak i nødssituasjoner til de andre traktatpartene (Miljøprotokollen artikkel 6). Oppfyllelsen av denne plikten avhenger av at brukerne av forskriften rapporterer til NP. Dette er også nødvendig for at miljøvernmyndigheten skal få den nødvendige oppdatering og erfaringsbakgrunn.

Kapittel 4. Foreløpig og fullstendig konsekvensvurdering

Til § 16 og § 17 Miljøkonsekvensvurderinger

Bestemmelser om miljøkonsekvensvurderinger finnes i Miljøprotokollens artikkel 8 og i vedlegg I om miljøkonsekvensvurdering.

Ved innlevering av melding etter § 9 skal det foreligge en foreløpig konsekvensvurdering. Denne skal så gi grunnlag for å vurdere om det skal kreves en fullstendig konsekvensvurdering.

Vurderingen av miljøvirkninger i en foreløpig konsekvensvurdering skal inneholde hovedlinjer, i motsetning til en fullstendig konsekvensvurdering etter § 17. Innholdet i den foreløpige konsekvensvurderingen avviker noe fra vedlegg 1 artikkel 2, jf. § 16. Bakgrunnen er at det er hensiktsmessig at det rapporteres om bruk av transport, hvordan oppryddingen er planlagt og hvilke virkninger aktiviteten kan få for miljøet. I § 17 bokstav f er det tatt inn en presisering i forhold til vedlegg 1 artikkel 3, av at det er kort- og langsiktige virkninger på miljøet som skal vurderes.

Konsekvensanalyser skal gjennomføres både før aktiviteten igangsettes, og ved endringer i aktiviteten. Det regnes ikke som endringer dersom aktiviteten forløper i tråd med planer som tidligere er konsekvensvurdert.

I de tilfeller det skal utarbeides en fullstendig konsekvensvurdering skal saken sendes til partene til Miljøprotokollen for behandling. Denne prosessen kan være tidkrevende, og det kan ta mer enn ett år fra aktiviteten blir meldt til den kan settes i gang. § 13 tar hensyn til dette, og gir hjemmel for å kreve aktiviteten utsatt. De som skal til Antarktis oppfordres derfor til å ta kontakt med NP så tidlig som mulig.

Kapittel 5. Vern av flora og fauna.

Til § 18. Vern av naturlig forekommende flora og fauna

Bestemmelsen bygger på artikkel 3 i vedlegg II til Miljøprotokollen. Forskriftens § 18 og § 19 er generelle rammebestemmelser. Det forutsettes at NP følger kriteriene i artikkel 3 og bilag A for tillatelse til innsamling og fangst. Tillatelse skal kun innvilges i det enkelte tilfelle og være spesifikk. Det er altså ikke anledning til å gi uspesifiserte eller generelle tillatelser.

Artikkel 6 i vedlegg II forutsetter at traktatpartene skal informere hverandre om aktiviteter som er rettet mot fauna og flora i Antarktis. Dette forutsetter igjen at aktørene rapporterer etter avsluttet aktivitet i traktatområdet. Krav til rapportering er fastsatt i § 15.

Innholdet i begrepene «innsamling» og «skadelig påvirkning» presiseres i artikkel 1 i vedlegg II. Det presiseres i forskriften at skadelig ferdsel omfattes av skadelig påvirkning. Definisjonen av begrepet «skadelig påvirkning» i artikkel 1 i vedlegg II inntas her til opplysning:

(h) «skadelig påvirkning»:

- (i) helikoptre eller andre luftfartøyer som flyr eller lander på en måte som forstyrrer konsentrasjoner av fugl og sel;
- (ii) bruk av kjøretøyer eller skip, herunder luftputefartøy og mindre båter, på en slik måte at det forstyrrer konsentrasjoner av fugl og sel;
- (iii) bruk av sprengstoff eller våpen på en slik måte at det forstyrrer fugl og sel;
- (iv) bevisst forstyrrelse av hekkende eller fjærfellende fugler eller konsentrasjoner av fugl og sel av personer som ferdes til fots;
- (v) vesentlig skade på konsentrasjoner av naturlig forekommende landplanter som følge av landing med luftfartøy, kjøring med kjøretøy eller trakk, eller på annen måte;
- (vi) enhver virksomhet som resulterer i en vesentlig skadelig endring av habitatene til enhver art eller bestand av naturlig forekommende sjøpattedyr, fugl, plante eller virvelløse dyr.

Til § 19. Innførsel av plante- og dyrearter og mikroorganismer

Forbudet i § 19 knytter seg til artikkel 4, bilag B og C. Bestemmelsen er en rammebestemmelse jf. merknadene til § 18. Det er imidlertid valgt en noe strengere løsning enn Miljøprotokollen ved at det stilles krav til tillatelse også for naturlig forekommende arter i området. Denne løsningen er en videreføring fra antarktisorfskriften av 1995 og bakgrunnen er at også disse artene utgjør en smitterisiko ved innføring. «Innførsel» kan også omfatte flytting innenfor Antarktis fra et område til et annet, da også dette kan medføre en risiko for miljøskade. Henvisningen til «mellomfolkelig overenskomst» henviser mest praktisk til andre former for beslutninger truffet av traktatpartene som ikke nedfelles i lovverket, men som etableres som bindende retningslinjer og i form av veiledning. NP anvender en rekke av disse under behandlingen av meldinger etter antarktisorfskriften.

Det kan ikke gis tillatelse etter § 19 første ledd til å ta med hunder inn i traktatområdet. Bestemmelsen bygger på en miljøfaglig risikovurdering som er omforent i Antarktistraktsamarbeidet.

Tredje ledd fastslår at NP kan gi retningslinjer for å hindre utilsiktet innførsel av mikroorganismer. Dette kan eksempelvis dreie seg om veiledning om vask av fottøy og klær.

Fjerde ledd søker å ivareta potensielle negative konsekvenser som måtte oppstå ved at fremmede arter blir innført uten tillatelse. Bestemmelsen fastslår at den som innfører dyr eller planter uten tillatelse også kan pålegges å fjerne artene og de eventuelle spor som disse kan ha etterlatt seg. Et eksempel på dette kan være fjerning av planter som har etablert og spredd seg. Bestemmelsen sikrer effektiv håndhevelse av tillatelseskravet og forbudet mot innførsel. Fjerde ledd gjelder ikke utilsiktet innførsel av mikroorganismer, jf. tredje ledd.

Fjerde ledd regulerer tilfeller av ulovlig innførsel. Bakgrunnen for at bestemmelsen ikke også er gjort gjeldende for lovlig innførsel skyldes dette at artikkel 4, pkt. 4 i vedlegg II til Miljøprotokollen bestemmer at enhver art som det er gitt tillatelse til å innføre skal fjernes eller destrueres før tillatelsen utløper. Det samme setter for øvrig NP som vilkår når de gir en slik tillatelse til innførsel.

Kapittel 6. Håndtering av forurensning og avfall

Til § 20. Virkeområde

Bestemmelsen fastslår at kapittel 6 får anvendelse på all aktivitet unntatt aktivitet drevet fra skip, jf. definisjonen i § 3 bokstav g. Henvisningen til § 2 er kun inntatt som veiledning og fastslår at kapittelet med unntak av skip følger samme virkeområde som forskriften for øvrig. Bakgrunnen for denne konstruksjonen henger sammen med at forurensning og avfall fra skip reguleres gjennom forskrift 30. mai 2012 nr. 488 om miljømessig sikkerhet for skip og flyttbare innretninger, som implementerer Norges forpliktelser etter MARPOL 73/78. Videre er det fastslått i artikkel 13 i vedlegg VI til Miljøprotokollen at parter til MARPOL 73/78 skal bruke reglene der.

Hva gjelder skip under flagg fra stat som ikke er part til MARPOL 73/78 oppgir IMO at det per i dag er 129 land som har tiltrådt vedlegg IV om kloakkutslipp og at om lag 87 % verdens samlede flåte er omfattet, hvilket må anses som en høy andel. Særlig tatt i betraktning at de fleste land som ikke har tiltrådt ikke bedriver nevneverdig maritim aktivitet. Når man i tillegg tar i betraktning at om lag 99 % (151) av verdens land har tiltrådt MARPOL-konvensjonen vedlegg I og II, og 96 % (136) vedlegg III, samt MARPOL-partenes virkemidler overfor skip som opererer gjennom havner under deres jurisdiksjon, jf. vedlegg I artikkel 5, anses dette å gi et tilstrekkelig effektivt vern til at særskilt regulering i forskriften er unødvendig.

Kapittel 6 omfatter både avfall og forurensning på land/is, og disponering av avfall/forurensning på en slik måte at avfallet havner i sjøen, så fremt ikke avfallet/forurensningen disponeres fra et skip.

Til § 21. Fjerning av avfall fra Antarktis

Det er forbud mot å etterlate seg avfall i Antarktis. Forbudet innebærer at man må ta med seg avfallet ut av Antarktis når aktiviteten avsluttes. Dersom aktiviteten går over flere sesonger, må avfallet som hovedregel fjernes etter hver sesong, jf. siste avsnitt.

Forbudet gjelder med to unntak. For det første kan avfall brennes dersom det skjer i forbrenningsovn. All åpen forbrenning er forbudt. Forbrenningen skal skje i samsvar med utslippsstandarter og retningslinjer som utarbeides av NP i samsvar med de som blir utarbeidet under antarktissamarbeidet.

For det andre kan NP gjøre unntak fra forbudet dersom det søkes om det, og særlige grunner foreligger. Hva som skal anses som særlige grunner må avgjøres i den enkelte sak. Det gjelder også for § 22.

Kloakk regnes som avfall og omfattes av forbudet. Av hensyn til logistikk kan det imidlertid være aktuelt å la kloakken etterlates, for å bli hentet en eller to sesonger senere. Dette kan det gis dispensasjon for, dersom det anses for sikkert at den vil bli hentet og at kloakken vil bli lagret på forsvarlig måte (jf. § 23). Dette har spesielt vært praktisk for skiekspedisjoner.

Til § 22. Forbud mot utslipp av miljøskadelige stoffer og produkter

Bestemmelsen bygger på vedlegg III artikkel 7, men er utformet som en generell forbudsbestemmelse mot utslipp av miljøskadelige stoffer og produkter, i stedet for en katalog slik det er gjort i artikkel 7. Bakgrunnen for dette er hensynet til fleksibilitet med tanke på nye miljøfarlige produkter som kommer til. Videre anses ikke listen over stoffer som nevnes i artikkel 7 for å være fullstendig hva gjelder stoffer man i dag vet er miljøskadelige, og som man forbyr utslipp av på norsk fastland.

Utslipp fra eksempelvis transportmidler, primuser og lignende omfattes ikke av forbudet ved vanlig bruk fordi det ikke kan anses å ha nevneverdige miljøvirkninger. Ved bruk i større omfang vil dette fanges opp gjennom vurderingen av meldingen etter § 9 og konsekvensvurderingen.

Dispensasjon fra denne bestemmelsen jf. § 36 kan tenkes gitt i forbindelse med spesiell forskning, medisinske eller hygieniske formål.

Til § 23. Lagring av avfall

Bestemmelsen bygger på vedlegg III artikkel 6.

Til § 24. Opprensning av avfallsplasser og byggeplasser

Norge er forpliktet til å sørge for at også avfallsplasser og byggeplasser som ble til før forskriften trer i kraft må ryddes, jf. vedlegg III artikkel 1 nr. 5. § 24 pålegger en plikt til å renske opp tidligere og nåværende avfallsplasser og forlatte byggeplasser for vedkommende som produserte avfallet eller har brukt plassen. Annet pkt. oppstiller samtidig en varslingsplikt til NP før opprensning igangsettes. Hensynet her er at NP, som er kulturminnemyndighet i Antarktis, skal kunne ta stilling til om avfallsplassen/byggeplassen inneholder materiale som kan regnes som kulturminner.

Annet ledd gir NP hjemmel til å sette tidsfrist for opprydding, og eventuelt rydde opp for den ansvarliges regning dersom ikke pålegget etterkommes. Bestemmelsen skal sikre at opprydding gjennomføres bl.a. i tilfeller der avfallet vil forsvinne i isen dersom opprydding ikke skjer innen en viss tid. Opprydningsutgiftene bør etter prinsippet om at forurensere skal betale dekkes av den ansvarlige for aktiviteten.

For å sikre at den ansvarlige for aktiviteten kan dekke opprydningsutgiftene kan det kreves garanti eller forsikring for eventuelle utgifter. Utgiftene kan bli store på grunn av de spesielle forhold i Antarktis, og derfor er det viktig å sikre at det finnes midler til opprydding.

Til § 25. Kontroll og journalføring av avfallshåndtering

Det eksisterer et klassifikasjonssystem for avfall for fastlands-Norge, utarbeidet av Klif. Dette systemet og det system som skal lages av partene til Antarktistraktaten, skal være grunnlaget for det systemet NP utarbeider, og som det kan pålegges å bruke ved enhver aktivitet i Antarktis. Bestemmelsen tar primært sikte på større aktiviteter av noe varighet og som krever en viss infrastruktur osv. Skiekspedisjoner vil til illustrasjon normalt falle utenfor, og ved aktivitet fra skip vil det ofte foreligge egne avfallssystemer som tilfredsstiller målsettingene i § 25.

NP skal videre godkjenne den opplæring som blir gitt for å sikre at deltakere i aktiviteter får opplæring i avfallshåndtering i tråd med forpliktelsene i vedlegg III artikkel 10.

Kapittel 7. Ansvar ved akutt forurensning

Til § 26. Mottiltak

Bestemmelsen gjennomfører ansvarsvedlegget artikkel 5 med unntak av definisjonen av «mottiltak», som er inntatt i § 3 bokstav f.

Etter første ledd påligger det den ansvarlige for aktiviteten å treffe mottiltak når det er oppstått akutt forurensning og den akutte forurensningen står i årsakssammenheng med den ansvarliges aktivitet. Bestemmelsen må sees på bakgrunn av kravet om forebyggende tiltak og beredskap i § 10. Ansvarer strekker seg til å treffe mottiltak som er «rimelige», jf. § 3 bokstav f, og «effektive», jf. § 26. Dette innebærer en vurdering av at mottiltakene må stå i forhold til det resultat det er sannsynlig å oppnå av hensyn til miljøet, sikkerhet, ressurser og beredskap. «Rimelige» henviser ikke til rimelighet i økonomisk forstand.

Annet ledd første punktum pålegger den aktivitetsansvarlige en varslingsplikt til NP når det har oppstått akutt forurensning. Annet punktum utstrekker varslingsplikten til «i rimelig utstrekning» å gjelde «for enhver som får kunnskap om at akutt forurensning er oppstått». Bestemmelsen i annet punktum bygger ikke direkte på ansvarsvedlegget, men ble inntatt for å sikre en mest mulig effektiv varslingsordning og kortest mulig responstid ved akutt forurensning, og må sees på bakgrunn av Miljøprotokollen artikkel 13 (1) som pålegger partene å gjennomføre tilstrekkelig håndhevelsesmekanismer for å sikre etterlevelsen av Miljøprotokollen med vedlegg.

Forsømmelse av varslingsplikten kan medføre straffansvar, jf. § 40, men innebærer ikke noen uforholdsmessig byrde for den som ferdes i Antarktis og som måtte få kunnskap om slik forurensning. Rekkevidden av ansvaret er ved ordlyden i annet pkt. dessuten begrenset til det som ligger innenfor rimelig utstrekning. Videre begrenses varslingsplikten av § 2. Varslingsplikten gjelder i henhold til tredje punktum overfor NP, som har formelle rutiner for å varsle traktatparter og evt. andre berørte.

Tredje ledd gir adgang for NP eller noen som NP gir i oppdrag å treffe mottiltak, dersom den ansvarlige ikke gjør dette selv. En forutsetning er at forurensningen er så vidt akutt at det ikke kan avventes eventuelle mottiltak fra den ansvarliges side. Formålet med denne bestemmelsen er at norske myndigheter skal ha en effektiv mulighet til å reagere på akutt forurensning når den ansvarlige for aktiviteten ikke gjør det.

Til § 27. Ansvar for mottiltak truffet av andre

Bestemmelsen oppstiller et objektivt erstatningsansvar for den som er ansvarlig for aktiviteten og som har unnlatt å treffe mottiltak etter § 26. Da skal erstatning ytes til den som i den ansvarliges sted har truffet mottiltak. Dette gjelder både når norske myndigheter har gjort dette selv eller gitt noen annen i oppdrag å treffe mottiltak.

Annet punktum fastslår at erstatningen skal tilsvare kostnadene som har påløpt ved å treffe tiltaket. Ansvaret gjelder både for statlige og ikke-statlige aktivitetsansvarlige. Dersom erstatningskravet bestrides er det videre bestemt i § 32 at NP har søksmålskompetanse. Dette begrunnes med at den som er erstatningsberettiget enten vil være NP selv eller noen NP har gitt i oppdrag å treffe mottiltak.

Til § 28. Ansvar når mottiltak ikke er truffet av noen

Første ledd bestemmer at når det er oppstått akutt forurensning og mottiltak ikke er truffet av noen, skal den ansvarlige likevel yte erstatning tilsvarende kostnadene som ville påløpt om det var blitt truffet mottiltak. Denne regelen er nedfelt i ansvarsvedlegget artikkel 6 (2) (b). Også her gjelder ansvaret for både statlige og ikke-statlige aktivitetsansvarlige.

Etter annet ledd fastsettes erstatningssummen skjønnsmessig av NP, som fatter vedtak om dette. Bestemmelsen må sees på bakgrunn av § 26 om plikt til å treffe mottiltak og definisjonen av «mottiltak» i § 3 bokstav f, som gir anvisning på rekkevidden av hva som anses som rimelige og effektive mottiltak. Videre må det på alminnelig måte innfortolkes et krav om forholdsmessighet ved fastsettelsen av erstatningssummen.

Det foreslås at fastsettelsen av erstatningssummen gjøres i vedtaks form da det ikke dreier seg om et økonomisk tap, og da et erstatningskrav etter denne bestemmelsen ikke faller inn under de alminnelige erstatningsrettslige prinsipper. Det er normalt den som har fått et vedtak mot seg som eventuelt må reise søksmål om gyldigheten av vedtaket, jf. tvisteloven § 1-5 første punktum. Videre vil et slikt vedtak reguleres av forvaltningsloven § 27 bokstav b, som innebærer at søksmål kan utsettes til klageorganet, som i dette tilfellet er Klima- og miljødepartementet, har fattet vedtak. Dette gjelder i motsetning til erstatningssøksmål etter ansvaret i § 27, som er nærmere drøftet i kommentaren til § 32.

Etter tredje ledd skal erstatningen betales til et fond under antarktistraktatsekretariatet, jf. ansvarsvedlegget artikkel 12. Noe slikt fond er p.t. ikke opprettet og NP må derfor inntil dette skjer oppbevare midlene på en interimkonto. Når fondet er opprettet skal midlene med rente overføres fra NP. Denne løsningen er ikke presisert i bestemmelsen av hensyn til fleksibilitet før og etter at fondet er opprettet. Ordlyden nødvendiggjør ingen endring av forskriften når fondet opprettes, når det i alle tilfelle vil være naturlig at NP formidler erstatningen.

Annet punktum fastslår at stater eller personer også kan yte frivillige bidrag til fondet. Regelen er hentet fra ansvarsvedlegget artikkel 12 (4).

Til § 29. Solidarisk ansvar

Bestemmelsen gjennomfører ansvarsvedlegget artikkel 6 (4), men henviser også til det alminnelige erstatningsrettslige prinsipp om solidarisk ansvar for samvirkende skadevoldere. Der flere aktivitetsansvarlige i forskjellig grad har medvirket til den akutte forurensningen vil dette måtte vurderes konkret ved utregningen av erstatningssummen.

Til § 30. Unntak fra ansvar

Bestemmelsen gjennomfører ansvarsvedlegget artikkel 8. Forskriften inneholder allerede en alminnelig unntaksbestemmelse for nødssituasjoner i § 8. Se egen kommentar.

Bestemmelsen gir unntak fra erstatningsansvaret som følger av ikke å ha truffet mottiltak ved forurensning som utgjør en fare for miljøet når forurensningen er forårsaket av noe som ligger utenfor den ansvarliges kontroll. Bokstav e bestemmer samtidig at dersom noen på oppdrag fra NP i medhold av § 26 tredje ledd har truffet mottiltak ved allerede akutt forurensning som forårsaker ytterligere skade eller fare for skade, så skal ikke den ansvarlige hefte for dette.

Til § 31. Ansvarsbegrensning

Bestemmelsen bygger på ansvarsvedlegget artikkel 9, som omhandler retten til å begrense økonomisk ansvar for akutt forurensning.

Bestemmelsen operer med tre kategorier for begrensning av ansvar: foruten hendelser som ikke involverer skip hvor en egen øvre grense gjelder, må det sondres mellom to kategorier relatert til skip: maritime aktivitetsansvarlige (dvs. der aktivitetsansvarlig også er skipseier/reder) og ikke-maritime aktivitetsansvarlige. For ikke-maritime aktivitetsansvarlige fastsettes det særskilte ansvarsbegrensningsbeløp som legges på nivå med begrensningsbeløpene for tingsskade i Konvensjon om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav, 1976, endret ved 1996-protokollen (1996 LLMC), jf. ansvarsvedlegget artikkel 9(1)(a). Norge er part til LLMC og har gjennomført konvensjonsreglene i sjøloven kapittel 9.

For maritime aktivitetsansvarlige følger det av ansvarsvedlegget at man legger til grunn at internasjonale ansvarskonvensjoner vil komme til anvendelse, jf. artikkel 9(2)(a) der de maritime aktivitetsansvarlige er hjemmehørende i stater som er part til slike konvensjoner og forutsatt at ansvarsgrensene minst er på nivå med ansvarsgrensene for tingsskader i 1996 LLMC. Selv om artikkel 9(2)(a)(i) er generelt utformet og viser til «any applicable international limitation of liability treaty» legges det til grunn at dette rent praktisk viser til 1976 LLMC og 1996 LLMC, men likevel slik at det uansett er ansvarsgrensene etter 1996 LLMC som skal legges til grunn ved hendelser omfattet av ansvarsvedlegget.

Videre åpner artikkel 9(2)(a)(ii) for anvendelsen av andre grenser enn de som følger av internasjonale ansvarsbegrensningskonvensjoner, hvilket i praksis er en referanse til adgangen for en part til LLMC om å ta forbehold om å fastsette egne, høyere ansvarsgrenser nasjonalt. Norge tok 28. juni 2002 slikt forbehold og har innført høyere ansvarsgrenser for opprydningstiltak etter sjøulykker jf. sjøloven § 172a og § 175a. De forhøyede ansvarsgrensene i sjøloven gjelder for skip på over 300 bruttotonn. For skip på 300 bruttotonn eller mindre gjelder de alminnelige ansvarsgrensene i sjøloven § 175 også for krav etter opprydningstiltak m.m. LLMC oppstiller ingen nedre grense for skipsbegrepet, men åpner for at den enkelte part kan regulere hvilket system som skal gjelde for skip på mindre enn 300 tonn.

Sondringen mellom maritime og ikke-maritime aktivitetsansvarlige fremgår hhv. av annet og tredje ledd. Maritime aktivitetsansvarlige vil kunne kreve ansvarsbegrensning etter sjøloven § 171, hvilket innebærer at de særskilte ansvarsgrensene for opprydningstiltak etter sjøulykker uten videre kommer til anvendelse der vilkårene for dette foreligger, og uten at dette behøver å presiseres uttrykkelig i forskriften.

Samtidig må denne løsningen vurderes opp mot hensynet til enhetlig regulering i området samt behovet for å unngå forum-shopping. I denne vurderingen har det vært ansett at Norges gjennomføring av ansvarsvedlegget bør harmonisere med vår nasjonale regulering av skipsfart for øvrig og at høyere ansvarsgrenser tilsier styrket vern av miljøet ved forurensningshendelser. Reglene om ansvarsbegrensning i Antarktis bør være minst like strenge som reglene i sjøloven.

For ikke-maritime aktivitetsansvarlige som ikke omfattes av sjøloven § 171 kommer ansvarsgrensene som uttrykkelig er inntatt i § 31 tredje ledd, jf. ansvarsvedlegget artikkel 9(1)(a)(ii) til anvendelse.

Formålet med sondringen mellom maritime og ikke-maritime aktivitetsansvarlige i ansvarsvedlegget var å unngå dobbeltregulering og dobbeltforsikring, og forsikringskravet etter § 12 første ledd for maritime aktivitetsansvarlige vil være oppfylt så fremt de har ansvarsforsikring for ansvaret etter LLMC 1996.

Hva gjelder vilkåret for ansvarsgjennombrudd i femte ledd bygger dette på skyldgraden som er angitt i artikkel 9(3) og som befinner seg innenfor grove delen av uaktsomhetsskalaen. Bestemmelsen er også utformet etter mønster av tilsvarende bestemmelser i sjøloven, jf. § 174 og § 194 tredje ledd.

Til § 32. Søksmål

Bestemmelsen gjennomfører ansvarsvedlegget artikkel 7.

Første ledd fastslår at NP har søksmålskompetanse når NP eller noen NP har bemyndiget har truffet mottiltak på vegne av en ikke-statlig aktivitetsansvarlig. Leddet henviser til «ikke-statlig aktivitetsansvarlig» for å avgrense mot tilfeller hvor en statlig aktivitetsansvarlig er blitt ansvarlig ved ikke å treffe mottiltak, jf. fremgangsmåten i bestemmelsens annet ledd.

Annet ledd retter seg mot det tilfellet annen stat har pådratt seg ansvar ved ikke å treffe mottiltak etter § 27 eller § 28 første ledd. Dersom fremmed stat som ikke har tilsvarende regelverk eller er tilsluttet Miljøprotokollen under Antarktistraktaten, jf. § 2 tredje ledd, er blitt erstatningspliktig, er det overlatt til Kongen å beslutte hvorvidt og hvordan forholdet forfølges. Stater som har tilsvarende regelverk og er tilsluttet Miljøprotokollen faller utenfor forskriftens virkeområde.

Ansvarsvedlegget opererer med en egen fremgangsmåte for partsland som hefter etter ansvarsreglene, enten ved at reglene i Miljøprotokollen artikkel 18, 19 og 20 om tvisteløsning anvendes, eller at traktatpartene i fellesskap kommer frem til en løsning, hvilket er nedfelt i ansvarsvedlegget artikkel 7 (4) og (5). Dette vil gjelde i ethvert tilfelle hvor den norske stat er blitt erstatningspliktig. Det er også for slike tilfeller lagt til Kongen å avgjøre fremgangsmåte. Løsningen er valgt av hensyn til fleksibilitet og av hensyn til at tvisteløsningsreglene i Miljøprotokollen hittil fremstår som lite utprøvd i praksis og utfordrende å gjennomføre som nasjonal lovgivning på forskriftsnivå.

Tredje ledd regulerer vernetting og bestemmer at det, i det tilfelle den ansvarlige har tilknytning til en stat som har gjennomført reglene i ansvarsvedlegget og er tilsluttet Miljøprotokollen til Antarktistraktaten, skal reises søksmål der. Dette er i samsvar med ansvarsvedlegget artikkel 7 (1), jf. artikkel 2 (g). Dersom den ansvarlige har tilknytning til en stat som ikke er slik part, skal søksmålet reises for Oslo tingrett.

Fjerde ledd regulerer foreldelsesfrister for erstatningssøksmål og setter som en absolutt øvre grense 15 år regnet fra det tidspunkt mottiltaket ble påbegynt. Foreldelsesfristene er nedfelt i ansvarsvedlegget artikkel 7.

Kapittel 8. Spesielle verneområder og forvaltningsområder

Til § 33. Spesielle verneområder

Når melding gis etter § 9 skal det opplyses hvilke områder man skal oppholde seg i. Dersom man ønsker å gå inn i et spesielt verneområde kreves det tillatelse. De konsultative parter kan vedta at områder skal utpekes til «spesielle verneområder» jf. vedlegg V artikkel 3. Forslag til områder kan blant annet komme fra partene, sammen med en forvaltningsplan for området.

For å gå inn i et spesielt verneområde kreves det tillatelse fra nasjonal myndighet jf. artikkel 3 nr. 4, dvs. NP. Tillatelsen skal gis i samsvar med den forvaltningsplan som foreligger for det spesielle verneområdet jf. artikkel 7. Man må ha med seg kopi av tillatelsen mens man oppholder seg i området jf. artikkel 7 nr. 3 og tillatelsen skal være personspesifikk.

Til § 34. Spesielle forvaltningsområder

Når melding gis etter § 9 skal det opplyses hvilke områder man skal oppholde seg i. Det kreves i utgangspunktet ikke tillatelse for å gå inn i et forvaltningsområde, med mindre en del av området også er et spesielt verneområde eller den vedtatte forvaltningsplanen for området setter adkomstbegrensninger. Den som skal til Antarktis må gjøre seg kjent med hvor områdene er og eventuelt hvilke begrensninger som følger av forvaltningsplaner. I praksis kan dette gjøres ved at NP orienterer om dette og gir ut kart som viser hvor områdene er. Sistnevnte er Norge forpliktet til gjennom vedlegg V artikkel 9 som omhandler parters informasjonsplikt.

Til § 35. Historiske steder og kulturminner

Det skal opprettes en liste over historiske steder og kulturminner i Antarktis. For å komme på denne listen må det historiske stedet eller kulturminnet utpekes som eget verneområde eller forvaltningsområde eller som del av et slikt område, jf. vedlegg IV artikkel 3, 4 og 8. § 34 og § 35 kommer til anvendelse når stedet er utpekt som spesielt verneområde eller forvaltningsområde. Listen vil også inneholde historiske steder og kulturminner som ikke er utpekt som verne- eller forvaltningsområder, men som på en enklere måte registreres inn på listen, jf. vedlegg IV artikkel 8 nr. 2. Slike registrerte steder vil ha et mindre omfattende vern. Historiske steder og kulturminner som ble vernet før Miljøprotokollen ble undertegnet omfattes også, jf. artikkel 8 nr. 4.

Forbudet mot å skade, fjerne eller ødelegge historiske steder eller kulturminner, er uavhengig av hvilken måte det er kommet med på listen.

For øvrig vedtok partene på antarktistraktatmøtet i 2001 Resolution 5, som gir retningslinjer for håndtering av kulturminner fra før 1958 «whose existence or present location is not yet known». Dette ivaretas ved at NP i sin veiledning til de som planlegger aktivitet i Antarktis blant annet opplyser om hensynet som ligger bak Resolution 5 (2001), som er å gi beskyttelse også til kulturminner som ennå ikke er oppdagede eller registrerte.

Kapittel 9. Særskilte bestemmelser

Til § 36. Dispensasjon

Det anses som hensiktsmessig at Norsk Polarinstitutt har anledning til å gjøre unntak fra forskriftens bestemmelser i særskilte tilfeller. Hva som regnes som «særskilt» må avgjøres i hvert enkelt tilfelle. Bestemmelsen er videreført fra forskrift 5. mai 1995 nr. 408 om vern av miljøet i Antarktis.

Til § 37. Opplysningsplikt

Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å sikre at NP har tilstrekkelig tilgang på opplysninger som er nødvendig for utførelsen av NPs myndighetsoppgaver etter forskriften. Bestemmelsen bygger delvis på systemet i svalbardmiljøloven § 89 og forurensningsloven § 49.

Adgangen for NP til å pålegge å gi opplysninger gjelder uten begrensninger overfor en aktivitetsansvarlig, mens det overfor øvrige deltakere i samme aktivitet krever særlige grunner for å kunne gi pålegg. Se også kommentar til § 2 om forskriftens pliktsubjekter.

Til § 38. Tilsyn

Polarinstituttet tillegges tilsynsmyndigheten etter forskriften. For at det skal kunne føres tilsyn med at forskriften følges, gis NP adgang til eksempelvis å bemyndige enkeltpersoner som er med på aktiviteter til å føre tilsyn. Bestemmelsen kan sees i sammenheng med § 6 om inspeksjoner. Sistnevnte er imidlertid fastsatt for å gi hjemmel til at observatører fra andre partsland skal kunne inspisere at Norge overholder Miljøprotokollen. Bestemmelsen her gjelder norske myndigheters mulighet til å sikre håndhevelse av de nasjonale forskriftene.

Til § 39. Klageadgang

Dette er en opplysende bestemmelse om klageinstans. For øvrig gjelder forvaltningslovens bestemmelser om klageadgang.

Til § 40. Straffereaksjoner

Det følger av lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Mauds Land m.m § 8 at overtredelser kan straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Foretaksstraff kan også være aktuelt. Da henvises det til straffeloven.

Til § 41. Ikrafttredelse og opphevelse av tidligere forskrift

Klima- og miljødepartementet har hjemmel til å endre forskriften. Samtidig med ikrafttredelsen av forskriften oppheves forskrift 5. mai 1995 nr. 408 om vern av miljøet i Antarktis.

0 Kommentarene endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757 (i kraft 1 jan 2014), 1 mai 2014 uten kunngjøring.